

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ST·V—NO. 9-5

CHICAGO, ILL., 7. OKTOBRA (OCTOBER 7), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

EVROPSKA DIPLOMACIJA MEŠETARI.

Stare metode v novi atmosferi.

Vse "mirovne" pogodbe, kolikor je bilo sklenjenih po "zadnji" svetovni vojni, so plod mešetarenja med diplomati vodilnih držav, ki kockajo na račun šibkejših in takih, ki so smatrane za države le po imenu, v praksi pa so kolonije te ali one velesile.

Imperializem je ena izmed mnogih hib kapitalizma. Evropa je nestabilna, ker jo je imperializem razdelil na kopo borečih se senc za meje in proti mejam. V Locarnu so vodilne države napravile bratski dogovor. Za vogalom so mešetarile tajno druga proti drugi. Meje niso priznane, in so priznane.

Na zadnjem zboru lige narodov so govorili otvorjeno kar se jim je zdelo brezpomembnega. Razpravljali so tajno o vsem, kar se jim je zdelo važno. Ko je bilo zasedanje končano, so posamezne skupinice delegatov še ostale in mešetarile za koncesije in protikoncesije, za mandate, za premikanje mej, za popuste in pridobitve v trgovskih pogodbah. Zborovanja lige narodov v Ženevi so imenitna priložnost za privatne sestanke diplomatov. "Javno mnenje" nima vzroka sumiti, da se shajajo v kak drug namen kakor da prisostvujejo sejам društva narodov. V resnici dajejo ta zborovanja priložnosti za sestanke, kakršnih preje ni bilo. Prej so se morali voditi dolgi pregovori, predno so se sestali diplomatje prizadetih dežel, in če se je o pogajanjih izvedelo, je postal ves svet pozoren. Danes se zberejo v Ženevi "slučajno". Eni kot drugi pridejo na zborovanje lige narodov, pa se srečajo, pozdravijo, aranžirajo slučajni sestanek, in pogajanja za zaprtimi vratmi so v teku ne da bi kdo kaj hudega sumil. Diplomati so šli v ta ali oni lokal, ker so utrujeni, da popijejo skodelico čaja, ali čašico ruma. Med štirimi stenami pa poudarjajo besede, groze, premikajo prste po zemljevidih, navajajo statistične številke in pišejo nove "tajne" pogodbe . . .

Tajna diplomacija ni še izginila, dasi tista tajnost, ki je slovela pred vojno, danes ni več mogoča. Ali metode pogajanj so iste.

Dne 29. septembra sta se v Livornu "slučajno", toda po dogovoru, sestala italijanski dikta-

tor Mussolini in angleški minister zunanjih zadev Sir Austen Chamberlain. Sestala sta se na ladji slednjega v atmosferi, ki ne razburja . . .

Časopisje je o njuni konferenci veliko pisalo. Kajti sešla sta se, da mešetarita po načinu stare diplomacije, da dajeta drug drugemu koncesije — na račun tistih ki so preslabi, da se bi branili.

Mussolini ima velike ambicije. Italija je velesila, nima pa vseh pogojev, ki so državi potrebni da je "velesila". Do njegovega prihoda na vlado so jo druge velesile nekako ignorale, vsaj Mussolini pravi tako, a sedaj je drugače! Sedaj ne bo z Italijo nihče več pometal! Mi hočemo svoje, pravi Mussolini, in če nam ne daste prostovoljno, bomo vzeli!

Italija je velika po prebivalstvu, toda majhna in revna po sredstvih. In Italija vprašuje, čemu naj bi bil premog v Angliji in Nemčiji samo angleški in nemški, in čemu naj bi bila bogastva svojina samo tistih dežel ki jih imajo, in ne celote. Mi imamo svoje probleme, pravijo Italijani, in jih bomo rešili na en ali drug način. Rabimo prostor za prebivalstvo, ki ga imamo odveč, in rabimo surovine za industrijo, katerih doma nimamo. Hočemo kolonije, in hočemo tudi, da države računajo z našimi potrebami.

Sir Austen Chamberlain je vžljubil Mussolinija takoj ko je slednji pograbil za vajeti Italije. Ko se je znjim prvič sestal, je pisal, kakor poročajo sedaj, angleški vladi strogo zaupno pismo, v katerem ji je v bistvu dejal: Mussolini je velik človek, sposoben delati čuda, a je tudi nevaren, če ne bo pod kontrolo! Mislil je s tem, da lahko zaplete Evropo ali v novo vojno, ali v težke zapletljale, ali v krize. Mussolini je namreč Italija, kajti Italije v kateri bi imelo besedo ljudstvo, ni več. Če pa je ena oseba toliko kakor 36.000.000 ljudi, tedaj je opreznost res na mestu.

Chamberlain in Mussolini sta torej zborovala. Pila sta "cocktail" in govorila o mejah, o situaciji v Bolgariji, Grčiji, Albaniji, Jugoslaviji in Rumuniji, o Abesiniji in o odnošajih z ozirom na Sredozemsko morje, o Franciji, Nem-

čiji itd. Kadar se o takih stvareh pogovarjata dva, ki nimata nobenega vpliva na potek razmer, tedaj se svet za njun razgovor niti ne zmeni. Ali kadar se pogovarjata Mussolini in Chamberlain uro ali dve, tedaj svet ve, da se je razgovor končal s tajnimi dogovori na račun nekoga, ki ni bil zraven.

Anglija je tista, ki daje koncesije na račun tretjih, ne zato ker ji je Mussolini ljub, ampak ker hoče, da on s svojimi imperialističnimi gestami in s svojim militarizmom ne ogroža interesov Velike Britanije na Sredozemskem morju, niti drugje. Anglija rabi za svoje namene prijateljsko Italijo. Njeno prijateljstvo je ona v stanju kupiti na račun tretjih.

Italija gleda na Balkan. Svoje ekspanzivne misli širi tudi v Malo Azijo in v razne kolonije. Anglija ji bo dovolila, kolikor bo mogla, ne da bi pri tem dala kaj svojega. To je bistvo tajne diplomacije. Dva državnik prideta skupaj in odločujeta o stvareh, ki se tičejo 500,000,000 ljudi. Ne vprašata jih za nasvete, ampak enostavno sklepata in skleneta.

Dokler bodo taki dogovori in taka mešetarjenja mogoča, ne bo lige narodov.

Dobro za človeštvo je, da tajna diplomacija vladja v zadnjem dejanju drame kapitalistične družbe, kajti na vidiku je nova diplomacija, diplomacija, ki bo za svoje delo odgovorna ljudstvu, in ki ne bo imela pravice dajati in jemati brez ljudskega dovoljenja.

Alkohol, kroglice, in kakovost "pijače".

Koronerjev urad okraja Cook (Chicago in okolica) je izdal statistično poročilo, v katerem pravi, da tirja alkohol več in več življenj.

V prvih devetih mesecih l. 1925 je umrlo v Chicagu in bližnji okolici vsled alkohola 190 ljudi. V isti dobi tega leta je umrlo vsled "alkoholizma" 228 oseb. Pijančevanje torej narašča. Urad pravi, da ni tem smrtnim slučajem krivo toliko slabo žganje, ampak kronično pijančevanje. Če ne bo remedure, bodo smrtni slučaj, izvirajoči vsled pijančevanja, naraščali.

V prvih devetih mesecih l. 1925 je bilo v Chicagu v pobojih ustreljenih (smrtno) 284 ljudi, v istem času tega leta pa 251. Te vrste umori so torej nazadovali, alkoholni so pa napredovali.

Pijančevanje je socialna bolezen, kakor je socialna bolezen pobijanje za denar, oziroma za profit.

Nobena kapitalističnih strank nima remedure za ozdravljenje teh bolezni v svojem programu.

Socialistična jo ima.

Mednarodni jeklarski trust.

Stvari se na svetu čudno, toda razumljivo preminjajo. Pred letom 1914 je evropska jeklarska industrija posameznih dežel blazno tekmovala. Nemška je dobivala prvenstvo nad vsemi v Evropi. Prišla je vojna, in ugonobila Nemčijo in njeno industrijo, kateri so bili odvzeti bogati železni rudniki in še bogatejši premogovniki.

Ali Nemčija, četudi zbita na tla, ni bila gospodarsko do cela premagana, in premagati jo na ta način je prvič nemogoče, drugič pa bi bi to škodovalo vsi Evropi in vsemu svetu.

Med jeklarskimi in premogovniškimi družbami Nemčije in Francije so se vršila poganja skozi tri leta, in pred par tedni so se završila z uspešnim zaključkom. Formiran je mednarodni konzorcij, v katerem je zastopana vsa vodilna nemška, francoska, belgijska in luxemburška železna industrija. To je prvi večji mednarodni trust.

Pred dobrim desetletjem so patriotične stranke obsojale delavstvo, ker se je družilo v svojem interesu in v interesu delavskega ljudstva svojih dežel na mednarodnih zborih. Očitale so mu izdajstvo domovine in druge podobne stvari.

Kapitalisti so navadno največji patriotje, kar se tiče patriotičnih fraz. Čemu so se združili kapitalisti Francije in Nemčije, če je mednarodno združevanje v škodo "domovini"? Združili so se v interesu svojega profita in v interesu industrije kot celote. Meje so jim bile na potu, pa so jih odpravili.

Sporazumeli so se, da bo na podlagi dogovora skupnega konzorcija smela železna industrija Nemčije producirati 43.18%, francoska železna industrija 31.19, belgijska 11.63, luxemburška 8.23 in saarska 5.77% od skupne produkcije.

Kako je to bratsko urejeno!

Brez velikega hrupa so si kapitalisti teh provinc in držav razdelili produkcijo in profite. Delali bodo skupno v interesu SVOJE skupnosti.

Imeli bodo centralen urad, in za skupen konzorcij centralno blagajno, v katero bo plačevala industrija vsake dežele po \$1 od vsake tone produciranih železnih izdelkov. Iz skupnega fonda bodo potem zajemali skupno po — zaslužnju.

Kajne, kako gladko je šlo — to je — ni bilo treba burnih sej, ne pretefov med delegati, ne levega ne desnega krila. Govorili so kot govore trezni ljudje, ki vedo, kaj hočejo, in dobili bodo, kar hočejo.

Poročajo, da se proti temu evropskemu jeklarskemu trustu snuje nov trust, v katerem bo zastopana jeklarska industrija Češkoslovaške, Avstrije, Poljske, in morda jeseniške tovarne v

Sloveniji. Ali po bo sčasoma nastal v Evropi en sam jeklarski trust.

Od vrha dol gleda to kombiniranje ameriški jeklarski trust. Če mu postane nevarno, pravi, da bo iskal združenja z angleško jeklarsko industrijo v konkurenčnem boju z železarsko industrijo kontinentalne Evrope.

Kapitalizem je patriotičen, kadar je zaposlen s propagando med ljudstvom svoje dežele. V biznisu je strogo mednarodnen.

Ljudstvo naj se iz tega uči, da se patriotična igra za kapitalistične igre nikakor ne izplača.

Svetovna kriza v premogokopni industriji.

Premogokopna, katera je temeljna industrija moderne družbe, preživlja krizo, ki je najobčutljivejša v Angliji, kjer je naval proti premogarjem najhujši. Na drugem mestu so Zedinjene države.

V Angliji je radi tega problema prišlo pred meseci do generalne stavke. Ko je bila odpozvana, je izgledalo, da bo sporazum med premogarji in operatorji kmalu dosežen. To se ni zgodilo. Stavka premogarjev v Angliji se je pričela v maju. Lastniki so zahtevali znižanje plače, oziroma podaljšanje delavnika iz 6 na osem ur. Premogarji so hoteli da ohranijo kar so po vsi pravici smatrali da jim pripada. Stavka je trajala in traja naprej, vzlic temu, da je Baldwinova vlada vsaj včasih pokazala voljo za pravično poravnavo. Ali družbe hočejo popolen poraz stavkarjev. Zima je na pragu, v družinah premogarjev vlada veliko pomankanje, nezadovoljnost in srd nad svetom.

Baldwin, ki je na čelu angleške vlade, se je pred nekaj dnevi razsrdil in posvaril angleške kapitaliste, da ni dobro tirati igro do skrajnosti, kajti kdo ve, če ne dobi vlade jutri stranka ki jim ni naklonjena. In kar je ravno tako hudo, kdo ve, če ne bo kapitalistična stranka kapitalistične Anglije sama prisiljena poslužiti se socialistične metode in poddržaviti premogovnike ter jih operirati kot socializiran obrat? Čikaška "Tribuna", glasilo zavednega kapitalizma, svari angleške premogokopne družbe na to možnost. Ali te pravijo, da so premogarji izstradani, da so siti radikalnih fraz, in da hočejo delo! To se pravi, stavka premogarjev v Angliji je po mnenju premogokopnih družb izgubljena.

Družbe se motijo, ampak to je njihova zadeva. Premogarji bodo rešili problem po svoje kakor bo njim prav, če ne sedaj, pa ob prvi priliki, ko jim bo situacija bolj v prilog.

Podobna bitka, v kakršni so angleški premogarji, se obljubuje ameriškim premogarjem na poljih mehkega premoga prihodnjo pomlad.

Operatorji, ki vlečejo dividende, hočejo znižati plače premogarjem. V tem so v veliki meri uspeli že sedaj, že v začetku tega leta in v preteklem letu.

V preteklih par letih je United Mine Workers of America izgubila par sto tisoč članov. Od velikih distriktnih organizacij, kakor so bile West Virginia, Kentucky, Maryland, Tennessee, Alabama, Colorado itd., ima danes le še sence.

L. 1924 so ameriški unijski premogarji producirali 78% premoga od skupne tonaže, danes pa producirajo samo še kakih 30 do 35%.

Problem ki ga imajo pred seboj ameriški premogarji, ni samo njihov, ampak je problem vsega organiziranega ameriškega delavstva. Uničenje U. M. W. of A. bi pomenilo mogočen poraz ameriškega unijskega gibanja. Poraz ameriških premogarjev bi bil poraz ki bi zadel s svojimi slabimi posledicami ves delavski razred v vseh krajih sveta, kakor bi poraz angleških premogarjev bil ob enem poraz svetovnega delavskega unijskega gibanja.

Problem ameriških premoagrjev je ob enem problem jugoslovanskega delavstva v tej deželi. Tisoče naših naseljencev dela v premogovnikih. Tisoči se v njih mučijo za vsakdanji kruh. Naloga vsega našega delavskega ljudstva je, da sodelujejo s premogarji v pripravah za bližajočo se odločilno bitko, kajti njihov boj je naš boj!

Premogarji pa imajo pred seboj ne le vprašanje pripravljanja na bitko, ampak tudi problem vodstva svoje unije. Njeno sedanje vodstvo je slabo. Predsednik unije je prežet s kapitalističnim duhom in sovraži vse, kar ima stik z modernim, socialističnim delavskim gibanjem. Volitve za novega predsednika se v kratkem prično. Proti Lewisu kandidira John Brophy. Brophy je predsednik 2. distrikta U.M.W. Našim rudarjem v Penni je dobro znan. Poznan je tudi drugim, ki zasledujejo gibanje svoje unije. Skrbite, da dobi Brophy glasove vseh, ki hočejo da U. M. W. dobi novo življensko silo, kajti stara, katero predstavlja Lewis, ne odgovarja potrebam unije. U. M. W. mora postati odprto protikapitalistična unija, ali pa jo bo konec. Srednje poti zanjo ni.

Ker je večina njenega članstva razredno boljše vzgojena kakor članstvo kakšne druge unije, z izjemo krojaških, je pričakovati, da bo kos svoji veliki nalogi v najtežji krizi ameriških premogarjev in ameriške premogovne industrije.

"BEG IZ TEME" je knjiga ki je izšla v založbi "Proletarca". Obsega nad tri sto strani, in vsebuje dela ruskih pisateljev Andrejeva, Gorkega, Čehova, Arcibaševa in Turgenjeva. Stane vezana v platno \$1.75, mehko vezana \$1.25. Naročite več izvodov skupaj.

JOS. SUCHY:

DOGADLJAJI KRIŠTOFO- VEGA PEPČKA.

Črtice izza mladih dni.

Zgodba o svinjaku.

Da smo Slovenci kulturni narod, o tem nihče ne dvomi. Stvar je jasna kot beli dan. Ampak manj znano in jasno je, da so v mojem rodnem mestu že takrat imeli pripravljalnico za ljudsko šolo, ne otroški vrtec, ampak pripravljalnico, v katero so vtaknili "purgarji" svoje nadebudne fantičke in punčke. Le-ta pripravljalnica je bila v hiši gospe Cerarjeve. Star sem bil takrat dobra štiri leta. Da, da, že tako zgodaj smo morali dati slovo svobodnemu življenju na trgih in ulicah patriarhalnega mesta.

Bilo pa je tako. Ker sem, pričeni pri materi pa do naše Micke, ne vstevši mestne psote in mačke, vsem že presedal v svoji razposajenosti, so me dali mati v začasno preskrbo moji stari materi. Pa ne mislite, da sem prišel iz dežja pod kap. Jok. Stara mati je bila silno okrogla krčmarica, vedno s pečo na glavi — menda je še spala v njej — in če je stopila v zgornje mesto, je nosila s seboj tisto torbico, ki je imela na sprednji strani lepo ornamentiran okrasek — kakor so ga takrat navadno nosile "modre" žene. Torej tu sem me je prenesla usoda. Prvi dan sem se nekako kujal-vedno držal prst med ustni — znak potuhnjenosti in zadrege, kdo ve — po strani pogledaval po hišnih ogalih, gostih, kuhinji, kruhu, prekaženem mesu itd. Sčasoma sem se vendar udomačil. Večerjal sem s služinčadjo, kateri je predsedoval stari hlapec Matevž. Stara mama je bila pri gostih. Teta tudi. Stari oče pa je dremal. Matevž se je lepo pokrižal ter začel naprej moliti: "Oče naš, do čast Bogu" — trikrat. To je bilo zame strašno nadležno. Moje oči so se namreč ves čas že pasle na ogromni s "pošrekanimi" vlivanci obloženi skladi. Študiral sem, kje bom zajel, ko preneha Matevž. Ali ravno takrat nisem imel sreče. Matevž zapazi mojo duševno odsotnost, pa me sredi "odpusti nam naše grehe" tako nahrulil, češ da sem samo za "žrt na svetu", da mi — kaj takega se mi še nikdar ni pripetilo — odpade lesena žlica na tla in na mizo vroče solze. To so bile pravcate solze, potok solza. Ali metoda, ki je drugače pri materi vedno pomagala, tu ni zadala. Vsi so me začeli porogljivo povpraševati: "Po čim ga prodajam" — saj veste kaj — in takih neslanosti nebroj. Naposled sem se izmuznil s klopi pod mizo in med "Sultanovimi" nogami — to je bil vežni Cerberus — v hišo k stari mamici. Matevža so takrat baje hudo ošteli, meni pa dali bonbončke in klobaso. Hej, sem bil vesel, ponosen in — škodoželjen. Pa kaj bom o vsem tem tako na široko razpravljaj.

Nekega dne pride Cerarca k nam, pa reče: "Pepček, kaj ne bi hotel priti k nam v šolo; veš, tam je tako prijetno." Seveda sta me Cerarca in stara mati že naprej prodali. Drugega dne sem bil tam. Koncem konca sem znal v par tednih ves katekizem na pamet, poznal vse naglavne grehe itd. Potem smo se začeli učiti pisati! Štiri leta star fant in enajst pet do šestletnih deklic. Ker sem bil ljubljeneec stare mame, ki je pri Cerarjevih imela precej vpliva — vsaj tako je razumljiv moj napuh — sem seveda kmalu postal "šiba božja" za pobožno Cerarjevo hišo. Če gospe slučaj-

no ni bilo v sobi, sem deklicam nagajal, kakor sem mogel, sedaj sem jih oponašal, vlekel za kite, da, celo pretepeval. Jok in hrušč sta seveda kmalu privabila na lice mesta gospo Cerarjevo. Kazen: marš domu. Kako rad sem pohitel pod kreljuti.

Bilo je zopet lepo pomladno dopoldne. Solnce je sijalo od zunaj, notri pa smo preresetavali večno melodijo "enkrat ena je ena". Ob desetih je bil odmor. Gospa je odšla, ne vem kam. Jaz pa sem v svoji samopašni nasilnosti — seveda nisem dal spoznati tega — progovoril deklice, da so šle z menoj na dvorišče. Tam je stal ogromen svinjak, ki je bil na eni strani ograjen. Od dveh strani pa so vodila vrata v svinjak. Tako smo se tu nekaj časa preganjali. Kar se mene poloti hudomušnost. Svinje so bile za ograjo, svinjak je bil odprt. Jaz jo pobrišem v svinjak, punce pa za menoj. Ko pridrvim skozi druga vrata, jih zaprem in zbežim hitro na drugo stran svinjaka, kjer tudi zaklopim vrata. Deklice so bile ujetnice. Strašen jok in stok je vladal, zraven so še svinje krulile, kakor bi bil sodni dan. Po tem junaškem činu sem jo odkuril po cesti domov. Stara mama me je sprejela pod kreljuti svoje ljubezni. Ko je čez pol ure pridrela gospa Cerarjeva k stari materi strašno obtožbo, da sem enajst "purgarskih" punčk zaprl v svinjak, so me stara mama objeli, vsi srečni, da imajo tako podjetnega vnučiča.

Bil sem faktični gospodar v hiši, strah in trepet vseh deklet in hlapcev, mora v kuhinji, nadloga vsem živim bitjem in — angel za staro mamico. Počivaj v miru, blaga žena!

"Svinjska" zgodba je žal imela posledice. Kakor je to običajno v patriarhalnih mesetih, ima vsaka punca kakega bratca in tako so me nekega deževnega dne zalotili, ko sem bil ravno brez sultanovega spremstva ter me strašno nabili. Čudno, da se takrat nisem jokal, tudi stari materi nisem povedal nezgode. Ali doletela jih je nemesis. Stara mama je o zadevi zvedela. Drugi dan je bila naša krčma spremenjena v porotno dvorano, kjer je bilo zbranih enajst "strašnih" zločincev in kjer je bil sodni stol, porotniki, državni pravdnik, zagovornik, policaj in — last not least — krvnik v eni osebi — stara mamica. Bog ji povrni!

To je povest o svinjaku.

Nevarne igre.

Takrat se je dobival smodnik, ali kakor smo ga mi nazivali "purfel", še v prosti prodaji. Prav notri do naših časov se je še bleščal nad vrati trgovine na Mestnem trgu napis: "K.k.Pulfer-Verschleiss".

Bila nas je je petorica intimnih prijateljev-paglavcev, in sicer Sveščev Janez, dva Trščanova fanta, Tonček in Pepek, neki Fuks — imenovali smo ga tako, ker je bil rdečelasec — in moja debelušasta malenkost. Pravi gadje smo bili, vredni drug drugega in poredni, kakor da bi se bili že pri rojstvu zmenili. Najbrže smo kje v kakšnem prejšnjem rojstvu bili pristaši staroindijskih Chandijev. Toda gotovo to ni.

Trščanov Tonček je bil kolovodja. Njegov brat Pepek je bil zasnovatelj vsakodnevnih novih iznajdb na polju malopridnosti, hudomušnosti, škodoželjnosti, skratka na polju nebodigatreba. Fuks je bil oni, ki je doživel največ batin, bil je nekak penitenciarij za našo lopovsko družbico. Sicer je bil dolg, hočem reči za celo glavo večji od nas, ali teči ni znal, in tako se je seveda skoraj vsak dan primerilo, da so ga in flagranti zajeli in znosili nad ubogo njegovo grbo vse na nas petorico nakopičeno maščevalno sovraštvo. Tudi

mestni psi so ga nadlegovali prekomerno, tako, da si je naposled po našem nasvetu okoli meč nadel oklopnico iz polsti; sicer bi ju hudobni pseti raztrgali. Sveščev Janez in jaz sva bila pa komatanta v družbi, to se pravi, on in jaz sva izzivala, na izzivanja odgovarjala, se v družbeni prid pretepala in tudi vsikdar umela zmagati. Vsi drugi pamži so se naju bali. Bila sva, nastopajoča "korporativno", strah in trepet mestnih četveronožcev in sodobnih dvonožcev.

Zborovali smo na Trščanovi pristavi. Tam smo imeli tudi svoja skladišča, oziroma takozvani "Augmentationsmagazin". Le-tu notri so bila nakopičena kopja in meči, oklopne polsti, buče, ki so imele odprtine za oči, nos in usta in v katere smo običajno vtaknili sveče ter tako tajinstveno opremljene nosili v mraku po zakotnih ulicah patriarhaličnega mesta. Nanosili smo tja tudi različne vratne kljuke iz medene pločevine. Čudite se, kaj? Pojasnim! Spiritus agens glede teh kljuk je bil Trščanov Pepek. Vrag vedi, kako je prišel na izum, zvrtili tako kljuko ter jo potem, napolnjeno s smodnikom, uporabiti kot metalec min napram mačkam, krtom in "drugim škodljivim živalim". Po mojem sicer nemerodajnem mišljenju bi bil ta mož zaslužil, da ga še pozni rodovi prosljavljajo kot iznajditelja strašnega vojnega instrumenta ravno minulih let. Morda so po njegovem načrtu v vojnem ministrstvu na Dunaju iznašli potem tisto strašno orožje modernih dni. Pa naj si bo, kakor hoče, dejstvo je, da je Trščanov Pepček nekega dne presenetil zbrano družbo s kategoričnim ukazom: "Fuks, pojdi h Keclju, pa prinesi za deset krajcarjev "purfla". Fuks je bil obenem tudi tezavrar ali, kakor bi mi danes rekli, blagajnik. Fuks prinese, Pepek pa natrosi "purfel" v kljuko. Zabliskalo se je, počilo in Kostrunov mucek je jadno zamijavkal. Pa kaj je moral tudi mreina zasledovati vse naše korake! Po tem prvem junaškem činu smo se razšli. Meni je tolklo srce, še danes mi utripa, in bil sem še bolj rdeč, kakor običajno. Drugega dne je v vsej Trščanovi hiši zmanjkalo kljuk iz medene pločevine. Strašno hud mraz je bil. Vse šipe na oknih so bile prevlečene z ledenimi rožami. Meni noč ni dala pokoja. Ves čas sem pre-mišljeval, kje bi dobil kako kljuko. Moj oče je imel trgovino. Tedaj se spomnim, da imajo glavna vrata v trgovino prelepo kljuko iz medene pločevine. Hajdi na delo! Izmuznem se ter se tiho priklatim do vrat. Oče me ni mogel zagledati, ker so bile šipe oledenele. Poskušam svojo srečo pri kljuki. Ne vem, po kakem naključju sem z jezikom prišel v dotiko z omrzlo kljuko. Učinek je bil nepričakovan. Jezik se je prilepil kljuki. Vpil sem kakor jesihar, odnosno tolkel z nogami po vratih. Ko je oče odprl vrata, se mi je odtrgala kožica na jeziku ter se intimno spojila s kljuko. Kaj bom govoril o tem. Še danes me boli jezik, če se spomnim batin, ki sem jih prijel na tlakovano zadnjico. Joj mene!

Smodnik mi pa le ni dal miru. Nekoč grem korajžno h Keclju, ter si ga nakupim cel "škarnicelej" za dvajset krajcarjev. Pri stari mami smo imeli veliko razsežno drvarnico. Tu je kraljeval moj stric Lojze—Bog mu daj dobro! Grem tedaj s tistim smodnikom v drvarnico — seveda sem se prej prepričal, če ni kje v bližini "hudega" strica — ter ga nasejem po hlotu, kjer je stric običajno cepil drva. Lepo ga razložim, enakomerno seveda, ter vpalim. Šč . . . je reklo in dim se je valil, da je privabil strica. Gori pred hišo pri vodnjaku je stala stara mama. Tja se zaleteti je bila

tedaj moja prva misel. Hvala svojim hitrim nogam, sem pritekel v njeno okrilje še o pravem času, zakaj hudi stric me je skoraj že dosegel. Stara mama me je ščitila kakor običajno.

Ko smo bili že šest let stari, so nas starši dali v "ekstraštund" k frančiškonom. Seveda, da se nas znebijo. Nam je bilo pa tudi prav, saj smo tudi tu kmalu zavladali kot tirani vseh patrov in "kozlov". Radi pa so nas vseeno imeli; dobivali smo od njih med, sadje, posebno sladko grozdje in črn kruh, da so se nam kar belili zobje. V nagrado smo jim krajšali monotono življenje. Vsak hip se je kak pater prikazal pri oknu ter se nam sedaj smejal, sedaj nam žugal, videč nas na vrtu, ko smo postavljali metalce min. Pa vsaj niso imeli več krtov na vrtu.

Trščanova pristava je bila kaj čudno sezidana stavba. Mejila je na travnik, ki je ležal pet metrov pod obzidjem stavbe. Na to obzidje smo splezali po poševni strehi ter se ob obzidju, ki je bilo komaj 25 centimetrov široko — Nb. na drugi strani je bil pet metrov globok prepad v sosedni travnik — splazili na obzidje frančiškanskega vrta. Tudi za tem je režal pet metrov globok prepad. Na to obzidje so molile veje debelega hrasta. Te smo dosegli s palicami ter se potem eden za drugim prepustili elastičnosti veje. Tako smo prišli v frančiškanski vrt. Skoraj dnevni gostje smo bili tam; navadno ob pol eni uri popoldne, ko so očetje bili zbrani v refektoriju. Kljuki in "pulfer" so jih kmalu prepričale o naši navzočnosti. Toda zgodilo se nam ni ničesar. Nasprotno, dobili smo za dezert ali sadu ali pa kruha.

Joj, to so bili lepi časi! Kako krasno so žvrgolele ptičice na prostranem vrtu, kako bujno so cvetele rožice v rastlinjaku, kako vabljiva je bila tista lopica sredi vrta in kako blagi oni možje — preteklih časov! Blag spomin njihovim manom!

***

Sanje velikih sanjačev.

Anton Jurca.

(Nadaljevanje.)

So dobe, ko ves svet sanja, "vsaki po svoje", kakor pravi urednik glasila JSKJ.

Vzemimo v tem članku za primeru italijanskega Mussolinija. V prejšnjem smo si ogledali kajzerje in podobne.

Mussolini je postal iz radikalnega patriotičen sanjač. Sedaj je "ravnatelj" podjetja, ki se imenuje Italija, zato je postal imperialist. Spomnil se je Cezarja in rimljanskih velikašev ter vprašuje, kam z Italijani, ki jih ima "domovina" preveč?

Italija novejšje dobe še ni imela krmarja, ki bi nastopal tako oblastno, tako arogantno, brutalno in brezobzirno, kakor nastopa sanjavi kameleon Mussolini.

Rim je bil nekoč glavno mesto rimljanskega imperija. Mussolini sanja, da kar je bil Rim nekoč, postane tudi v bodoče, in v tem smislu vzgaja italijansko ljudstvo. Vi ste pozvani da vladate, kajti vi ste nasledniki Rimljanov! Patriotizma pijana masa tuli in se valja pred svojim glavarjem, za plačilo pa ji je glavar rekel jesti črn kruh, ker je v imenu velike Italije treba hraniti.

Veliki italijanski sanjač je bil v stanju uspravati Italijo in njeno ljudstvo, da ni videlo, kako ruši svo-

bodo prebivalstva, kako gazi po pridobitvah delavstva, kako je navalil s svojimi ljudmi v črnih srajcah na delavske domove, tiskarne, liste in urade ter jih porušil. Ni videlo, kako so padali v mlakah krvi najboljši italijanski borci, kateri so ljubili ne samo italijansko ljudstvo, ampak ljudstva vseh dežel.

Vse je bilo lepo prirejeno. Najprvo ekstremni val, plod sanjačev v levem ekstremu; nato delavske akcije, ki niso računale z realnostjo, in zato niso uspеле. Potem razdori in fašizem.

Veliki sanjač je proglasil socialistično in komunistično delavstvo za sovražnika Italije in nastopil brutalno proti obema taboroma. Bil pa je in je še danes brutalnejši proti socialistom, ker jih smatra za nevarnejše svojemu režimu. Med njegovim sistemom vlade in med onim ki ga propagirajo komunisti, je precej sorodnosti, v jedru pa sta si enaka. Jedro je diktatura oseb, katere imajo oporo v gotovi stranki, ki si lasti monopol vladanja. V Italiji je stranka vlade fašistična stranka, v Rusiji pa komunistična. Obe zatirati opozicijo v svoji stranki, ako se pojavi, in izven nje.

V Italiji so prišli socialisti, posebno unitarska socialistična stranka, prvi na vrsto. Tu imenovana stranka je bila pred meseci proglašena po Mussolinijevih ministrih za nelegalno in tako je bila "prepovedana" in njena glasila ustavljena. Reorganizirala se je pod imenom socialistična stranka delavskega ljudstva v Italiji, njena glasila, oziroma glasilo, pa cirkulira največ "nelegalno". Italijanski fašizem tudi komunistov ne boža, a preganja jih v primeri s socialisti ki so člani prej omenjene stranke veliko manj. Mussoliniju pač niso še tako nevarni, da se bi mu jih zdelo potrebno zatreti. Slabo za delavstvo Italije je, da vsled sanjačev ni združeno, da je razdeljeno, in nad razdeljenim in nesložnim je zagospodoval fašizem. Najgrši madež v zgodovini fašizma bodo njegovi politični umori, med katerimi je najbolj znan umor socialističnega poslanca Matteottija. Matteotti je bil tajnik unitarske socialistične stranke in v parlamentu brezobzirno razkrinkaval korumpirane fašistične politike in namene fašizma. Napadli so ga iz zasede z vednostjo Mussolinija in drugih članov vlade, ter ga ubili. Ves svet se je zgražal nad tem tolovajstvom, toda ker zna reakcija vzbujati med ljudstvom zanimanje in občudovanje za sanjače, je krvavi madež na Mussolinijevi suknji obrnila v stran in pokazala sanjača.

Sanjarski fanatik ki je gospodar Italije, je bil med prvimi ki so priznali sovjetski režim v Rusiji. Nič ni napačnega v tem, kajti priznati bi ga morale vse dežele. Napačno je le, da je Mussolini s tem priznanjem odvrnil propagandistično silo moskovske internacionale stran od Italije, kakor zahteva pogodba, in s tem ima proti sebi samo italijanske komuniste, s katerimi se že izhaja. Socialiste sovraži veliko bolj kakor komuniste, kar fašistično časopisje v Italiji prav nič ne skriva.

Ali sanjači se navadno opečejo — sanje se jim ne uresničijo, in tragedijo nekdo plača — največkrat ljudstvo. Tudi Mussolini se bo opekel. Čaka ga usoda, kakršna navadno doleti vse diktatorje njegove vrste. Delavcem je podaljšal delavnik v imenu "patriotizma". Rekel jim je jesti črn kruh v imenu patriotizma. Ukazal jim je, naj ne bodo potratni pri nakupovanju obleke, kakor da imajo revni ljudje toliko denarja da si lahko privoščijo nove obleke čeprav stare še niso ponošene. Odpravil je parlament in namesto njega prenavlja senatno zbornico po svojem modelu, ki bo smela

potrditi samo postave, ki jih ji bo predložil on. Novih ne bo smela predlagati brez dovoljenja. V nji bodo odločevali bizniški interesi, katerim bodo sekundirali zastopniki fašističnih delavskih sindikatov "v interesu Italije". V interesu Italije sme italijanska industrija izkoriščati Italijane, podaljšati jim delavnik in jih nagnati jesti črn kruh. Gospoda ki ima denar in bogastva, bo fotografirana s kosom črnega kruha v roki in v ličnih cenenih oblačilih, zato da bo s tem metan ljudstvu pesek v oči, da ne bi videlo, kaj se dogaja zadaj.

Zenstvo Italije je dobilo delno volilno pravico, a jo je par tednov pozneje izgubilo zaeno z moškimi. V Italiji sta sedaj samo dve nezmotljivi osebi: papež in Mussolini. Eden rešuje duše, drugi telesa Italijanov. Oba delata skupno, in za to sodelovanje je brezverec (bivši?) Mussolini naklonil cerkvi mnoge koncesije. Cerkev pa je dala Mussoliniju eno: Ne bo podpirala katoliške ljudske stranke ki je proti Mussoliniju, pač pa jo pomagala zatreti. In je pomagala. Njeni predstavniki, med njimi duhovniki, žive v "prostovoljnem" pregnanstvu.

Vatikan je bil in je v službi reakcije. V Mehiki se bori proti ljudstvu na en način, v Italiji pa se je pripognil pred Mussolinijem in papež se na vse načine pazi, da se mu ne zameri. To je znak hlapčevskega prijateljstva.

Papeži so po "osvoboditvi" Italije, v kateri jim je bila vzeta posvetna oblast nad rimsko provinco, ves čas sanjali, da se jim jo vrne, da bodo zopet nele božji, ampak tudi posvetni vladarji. Mussolini, ki sanja po svoje, je mignil v Vatikan: Ne sanjaj, o sveti oče, da se ti Rim kedaj povrne! Če to sanjaš, boš večni jetnik. To pa je zate in za tvoje ljudi nerodno. Sporazumiva se, in si razdeliva oblast, kajti jaz imam skoro vso in ti jo nekaj lahko odstopim za gotove usluge.

Tako se igrajo veliki sanjači z ljudstvom. Malo ljudi je, ki vladajo. Na milijone je podložnih. Ko bi mislili, če bi bili sposobni za samovlado, b i Mussoliniji bili nemogoči. Vemo pa, da trajni niso. Prišli so, mesarijo in zatirajo, in padli bodo, kajti ljudstvo se resnično vsposoblja za samovlado. Veliki sanjači bodo v zgodovini odigrali svojo vlogo in na njih mesto pridejo realni ljudje — misleče množice!

V prihodnjem članku se bom pečal z malimi sanjači, ki rujejo med nami in igrajo v roke velikim. Prišel bom s S. N. P. J. (Dalje prihodnjič.)

***

Jugoslavija ima 270,000 državnih uradnikov.

Iz nekega poročila posnemamo, da ima Jugoslavija 270,000 državnih uradnikov. Njena armada šteje 200,000 mož. 100,000 orožnikov skrbi za red in mir.

To, vse skupaj, je že čedna vojska, in za državno blagajno pomeni večno sušo ter za ljudstvo velike davke.

Čemu rabi država 12,000,000 prebivalcev do tri sto tisoč državnih uradnikov, vedo najbolje v Beogradu. Zadostovalo bi jih okrog sto tisoč. Malo več delati, manj kave in manj "razgovarjanja" v "kafanah", pa bi šlo. Preveč šrivarstva ni dobro za gospodarstvo države, posebno ne take, ki se nekako protivi modernemu gospodarstvu in ovira razvoj industriji. Ker je Jugoslavija na Balkanu, ji je marsikaj oprostiti, posebno če se vzame v obzir, da je v nji celo nekaj takih ljudi, ki bi ji radi dali lice zapadne in centralno evropske "civilizacije".

ELLEN KEY.

Izmed članic ženskega spola, ki so si pridobile s svojim talentom in neosebničnostjo vstop na svetovno pozornico, je bila ena najsijajnejših Ellen Key. Koliko je svet z njo izgubil je spoznal šele ob njeni smrti. Umrla je 26. aprila to leto v starosti 77 let.

Ellen Key je bila švedska pisateljica in publicistka, v resnici pa je bila svetovna pisateljica in boriteljica za ženska prava in za človečanstvo. Nekaj let pred svetovno vojno se je napotila v kontinentalno Evropo, da z živo besedo dela za svoje ideje, za ideje ženskih pravic.

Kdor jo je poznal je videl, da se ni posluževala gest in ostalih sredstev, da pokaže svetu kaj je — kajti kdor jo je čul govoriti je spoznal in videl v njej dovršeno ženo — človeka. Njen pogled je bil poln nadzemske blagosti, njen glas je bil tako močan, da je segel vsakemu v dušo, ker je prišel iz globin njenega ženskega srca. Njena duša je bila stkana iz niti najfinejše a vendar najpriprostejše kulture. Bila je sanjarka, vendar ni sedela na oblakih, temveč je čvrsto stala na zemlji.

Ellen Keyeva je bila učiteljica. Kdor ni vedel tega je to spoznal iz njenih predavanj. Bila je učiteljica kakršnih je malo. V njej je plula politična in juristična kri, ker drugače ne bi imela za svojo požrtvovalno ljubezen toliko moči in tak polet misli.

Vse to naj nam pove povest njenega življenja:

Rojena je bila 11. novembra 1849. v Sundholmu na Švedskem, kot hči slovitega jurista, delavskega politika in književnika Emila Keya. Kot hči jurista se ni posvetila pravnim študijam, ampak je postala, kar je bila že kot otrok: učiteljica in predavateljica v Delavskih domovih v Stockholmu. Že v zgodnji mladosti se je pridružila delavskemu pokretu in propagirala socialne reforme. Na švedskem delavskem inštitutu, ki ga je sama pomagala ustanoviti, je predavala o delavski statistiki. Pri tem se je seznanila z voditelji švedskega socializma.

V njej se je vedno jasneje odkrivala umetnica-pisateljica. Začela je pisati in deliti svoje bogato življenje oplemenjeno z umetnostjo in govorništvom.

Največjo popularnost in svetovno slavo je dosegla Ellen Keyeva l. 1899. s svojim delom "Stoletje otroka", v katerem se odločno zavzema za pravico otroka do svobodnega razvoja in domače vzgoje.

Istočasno je zaslovela kot duhovita esejistka. Njeni eseji in njene študije ("Izobrazba", "Ljudje", "Lepota za vse", "Poedinci in množica", itd.) spadajo med najboljše kar jih je ustvaril njen veliki duh in ktere so kljub vsem šovinističnim parolam nasprotnikov osvojile polet mladosti našega stoletja, ker je samo mladost sposobna, da sprejme, kar je tako čudežno lepega v tej neobičajni ženi — ono čisto, veliko, sanjarsko in kar je tako lepo sijalo v njenih poštenih in iskrenih očeh.

Iz vseh njenih del zveni globoka ljubezen za prirodo. Samo oni, kateri je v tako tesni zvezi s naravo, kakor je bila Ellen Keyeva, se lahko dvigne do nebesnih zvezd.

V svojih polemičnih spisih "Kako nastane reakcija", v spisih svoji prijateljici Anni Sarloti Lefflerjevi in Sonji Konwalevski-Jevi in v svojem predavanju "Izrabljanje ženske moči", je pokazala kaj je pravzaprav naloga žene: misija dobre te in požrtvovalna pomoč.

Odločno se je protivila proti temu, da žena pokaže naklonjenost moškemu in s tem omadežuje svoje žensstvo.

Leta 1909., ko je praznovala 60-letnico svojega rojstva, je Ellen Keyeva obmolknila in se preselila na svoje posestvo, ki ga ji je podaril švedski senat.

V zgodovini pedagogije si je pridobila častno mesto.

"Ljubav i etika", eno njenih del, je pred meseci izšlo v srbohrvaščini v založbi "Svetlosti" v Beogradu. (Po *Ženskem listu*.)

Lojze pirc in njegova "ameriška domovina".

Lojze pirc piše imena nekaterih socialistov "z Lawndale" z malo začetnico, zato ker Prosveta včasih besedo Bog označi z malo začetnico. Toliko v pojasnilo, zakaj ta otročarija z malimi začetnicami kjer bi morale biti velike.

Lojze pirc je velik "demokratski" politik v Clevelandu. Izdaja list "ameriška domovina", ki mu po zaslugi biznismanov in glupih rojakov prinaša denarce, katerih ne zasluži. Kajti njegov list ni nič drugega kakor plakat oglasov in izrezkov, ter nekaj "novic". Je atentat na slovensko časnikarstvo v Ameriki, in atentat na mili naš narod, za katerega lojzetovo srce tako goroko bije (pod denarno listnico). Lojze pirc je bil nekoč še hujši svobodomislec kakor je danes Zvonko Novak. Grmel in treskal je proti farjem, da so se podirale lesene in zidane hiše in celo miši v farovžih so trepetale! S sedanjim predsednikom KSKJ. sta s plankami zabijala farovška in cerkvena okna v slovenski fari Clevelanda — ampak to je bilo nekoč. Nekoč je namreč živel tudi en grof — pa saj znate sami tisto storijo.

Nekoč so se godili čudeži; človek, ki je kaj čudnega napravil je bil proglašen za svetnika, če so ga škofje radi imeli. Danes so njihove slike v pratikah in otrokom dajemo imena po njih. Vse to je bilo nekoč — ampak čemu brskati po prošlosti.

Lojze pirc ni svetnik in katoliška cerkev ga ne bo proglasila med blažene, čeprav se je spokoril, in čeprav je danes "največja slovenska katoliška jednota" njegov najboljši odjemalec. Spreobrnil pa se je toliko, da dobi lahko vsaki teden odvezo in jo tudi dobi, ne da se bi izpovedoval svojih grehov, katere ima napisane v posebni knjižici v nekem predalčku v svoji pisarni.

Lojze pirc je bil med vojno velik jugoslovanski monarhist; vsled te velike njegove zasluge je bil enkrat fotografiran z ameriškim diplomatom, članom Wilsonovega kabineta, na stopnicah vladne hiše v Washingtonu in z njim Pavel Schneller, ki je tudi med spokorniki.

Lojze pa ni bil samo kraljevaš, ampak tudi denuncijant in špijon — Bog pravični naj mu odpusti vse njegove smrtne grehe, ki jih je storil tisti čas za — denar, ki ga mu Pasić ni hotel dati toliko kolikor bi ga lojze rad, zato ga je potem, ko ga monarhija ni več rabila, zatajil.

Sedaj, upam, da ga poznate! To je cvetka sentclairske ulice, dika slovenske naselbine, ponos slovenskega naroda, v čast slavni novi domovini! Bog ga ohrani

Lojze pirc je v svoji "ameriški domovini" z dne 27. septembra napisal z velikimi črkami tudi tale košček "editoriala":

"Proletarec" premišljuje in debatira v zadnji številki, zakaj je "Delavska Slovenija" prenehala izhajati. "D. S." je bil edini boljševiški slovenski list v Ameriki. Za takega seveda med Slovenci ni prostora in mora prej ali slej poginiti. Je pa še en vzrok, katerega "Proletarec" ne omenja. "D. S." je propadla, ker ni znala tako nesramno beračiti pri rojakih kot to dela "Proletarec." Najmanj pet raznih kolekt za "vzdrževanje" lista je v vsakem "Proletarcu". In to nese! "P." se vzdržuje z beračenjem, ne pa z "zavednostjo" rojakov.

Zato se torej gre? Da! Zdelo se mi je potrebno predstaviti velikega spokornika, da boste razumeli koliko so vredne njegove besede v "editorialih".

"Proletarec" je list! "ameriška domovina" je plakat, ki izhaja po milosti štaccnarjev, kateri podpirajo pirca, in po milosti mašine, katera kontrolira demokratsko stranko v Clevelandu. Ni ga človeka, ki ve kaj je list, ki bi rekel: "ameriška domovina" je list, dober list," ali kaj takega.

Ta "ameriška domovina" dobi več podpore v dveh mesecih kakor Proletarec s svojimi "nesramnimi beračenji" skozi vse leto. Če je pirc tiskar, mora vedeti, da je mogoče izdajati tak list kot je Proletarec za to naročnino le, ako bi imel recimo pet tisoč plačanih naročnikov. Ker jih nima toliko, je treba razliko pokriti z drugimi viri, in pokrijemo jo, ne z nesramnimi beračenji, ampak z dobrohotnimi prispevki in s prebitkom, ki ga imamo v knjigarni.

Ako je kdo beračil za podporo na vse načine, je gotovo beračil list, kateri je vzlic temu propadel, in za katerega je pircu žal samo toliko, kolikor se boji, da bo imel vsled tega Proletarec manj nasprotnikov.

Proletarec se ne vzdržuje z beračenjem.

Pirčeva "ameriška domovina" se pa ne samo vzdržuje, ampak izplača z beračenjem! In medtem ko je Proletarec LIST, VREDEN IMENA LIST, je "ameriška domovina" slab plakat, ki si po krivici lasti ime lista.

Uredniki in lastniki Delavca.

"Delavec", ki izhaja v zmanjšani obliki namesto prejšnje "D. Slovenije" v Chicagu, pravi v zapriseženem poročilu poštним oblastim v izdaji z dne 30. sept., da je urednik "Delavca" S. Balubanac, upravnik M. Rajkovich, in lastniki John Vrbanaec, Geo. Pajnich in Frank Japich. Izdaja ga Jugoslavenska radniška knjižara, kakor prej "D. S."

Urednik Balubanac ne zna slovensko, hrvatsko pa zelo slabo. Najeli so ga za pomožnega urednika k "Radniku" za časa konvencije Hrvatske bratske zajednice maja t. l. Balubanac je "nov" komunist. Čikaški "Novi Svijet" je pred tedni pisal, da je bil preje "duhoborec", torej član neke verske sekte. Sicer ne dela razlike kaj da je bil, glavno je, da je "dobar komunist". Tak "komunista" mora znati udrihati, zabavljati in potvarjati. Pri "Radniku" je zadnji med zadnjimi, zato so mu dali službo slovenskega urednika pri "slovenskemu" listu. Upravnik je istotako Hrvat. Sotrudnik "Delavca" je "postal" neki F. Aleksij. Zdi se, da se je skrnil pod to ime nihče drugi kot falirani strateg faliranega progresivnega bloka, Chas. Novak-Bartulovič.

Zedinjenje socialistične in delavske stranke na Norvežkem.

Na Norvežkem se vrše že leto dni progovori za zedinjenje delavske in socialistične stranke. Razlika med njima je, da socialistična spada v socialistično delavsko internacionalo, delavska stranka pa je izven internacionalne. Socialistična je za pripadanje Norvežke ligi narodov, medtem ko je delavska proti. Socialistična je za popolno razoborožitev in odpravo armade, delavska pa je za razpustitev armade in ustanovitev ljudske milice. Delavska stranka je najjačja delavska stranka na Norvežkem, socialistična je na drugem mestu, komunisti pa so poslednja leta postali neznatna frakcija. Delavska stranka je bila prvotno v moskovski internacionali, od katere je odstopila. Nji na čelu je Tranmael, ki je silno napadal in ruval proti socialističnim strankam in internacionali, dokler je bil z Zinovjevom. Socialistična stranka zahteva, da on vsled svojih prejšnjih intrig odstopi od vodstva. Ker v ostalem med njima ni razlik in so difference v programu malenkostne, z vso gotovostjo računajo, da je združenje blizu.

A. F. of L. "odstopila od amsterdamske internacionalne.

V treh letih je izgubila amsterdamska internacionala strokovnih unij tri milijone članov v Ameriki in sedem milijonov v drugih deželah. To "novico" je priobčil "komunistični" Radnik z dne 18. sept., za vir pa je navedel Federated Press. Ta agencija, ki zalaga delavske liste z novicami iz delavskega gibanja, je več ali manj pod vplivom "komunistov", zato je možno, da je žunglirala s številkami kakor jih objavlja "daily". A. F. of L. že dolgo ni v Amsterdamski internacionali, pa tudi v Moskovsko se ne sili.

Kar se tiče nazadovanja članstva v amsterdamski internacionali, ga sedaj ni, kajti v članstvu napreduje. Nazadovala je le po vojni in med vojno, in to radi ekonomskih in političnih kriz. Način, s katerim je "Radnik" objavil poročilo in ga podtaknil omenjeni časniški agenturi dela vtis, kakor da je Federated Press odprto v službi Zinovjeve propagande.

Dva milijona otrok gladuje v Angliji.

Dva milijona otrok gladuje že več tednov v Angliji. Smrtni slučaj se vsled vremenskih sprememb med njimi množe. Petnajst tisoč ljudi na Kitajskem utonilo. — Povodenj razdejala štiri vasi v Braziliji z vsemi njenimi prebivalci. — In tako dalje. To so zanimive novice za preganjanje dolgega časa. Ali kadar čitamo: Dempsey in Tunney se morda znovič spoprijeta, tedaj zažare oči in pravo zanimanje je vžgano. So razlike med novicami in novicami.

Klubi J. S. Z. vrše poleg političnega tudi prosvetno delo. V večjih naselbinah imajo svoje knjižnice. Goje dramatično in nekateri tudi petje. Prirejajo predavanja in diskuzije. Klubi JSZ. so šola za jugoslovansko delavstvo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Z AGITACIJE SODRUGA ŽAGARJA V YUKONU.

YUKON, PA. — V začetku septembra je bil tu na agitaciji za Proletarca njegov upravnik s. Anton Žagar. Šel sem z njim, ker mi je veliko ležeče na tem, da se naš tisk širi. Obiskala sva najprvo soseda M. Mrviča. Mudila sva se pri njemu blizu uro brez uspeha. Eno uro nespametnih ugovorov, in eno uro pojasnjevanja od strani agitatorja totalno nepoučenemu rojaku. Žalostne slike vidi človek v naselbinah in ve, zakaj je preobrat tako počasen, in zakaj se ljudje rajše zanimajo za bedastoče kakor da si bi razvili svoj um. Martin je pogrel tisto pesem o milijondolarskem fondu, ki jo je že dostikrat slišal in se jo je navadil na pamet. Bil je enkrat milijondolarski fond, v katerem je bil milijon. Enkrat je bil E. Kristan, ki je pograbil milijon in je šel v stari kraj ter ga zapravil.

Taka je v par kiticah ta pesem.

Čudno se mi je zdelo, ker jo je tako gladko deklamiral. Jaz precej čitam, pa ne znam tiste pesmice, in malokdaj jo slišim. Najbrž ne občujem dovolj z izobraženimi rojaki, katerih imamo tudi na Yukonu nekaj. Umevno je, da je s. Žagar pojasnjeval in pojasnjeval, toda kaj pomaga pojasnjevanje možganom, ki niso željni resnice in vede! Agitatorju se je že posrečilo pridobiti Martina da se bi naročil, recimo za pol leta, tedaj se pa oglasi boljša polovica in pove, da Proletarca ne, da čita Prosveto, kjer "izve kaj iz starega kraja", ako se kdo obesil, ali če kakšna vas pogori, ali če je tod okrog kakšna eksplozija z adruogo pa se ne briga.

Članki delajo ljudem sive lase, če jim prej ne izpadejo.

Tista rojakinja je tudi pojasnila, de nekoga pozna, ki je znorel, ker je čital Proletarca. Strela nebeška! Trinajst let ga že čitam, sedaj pa bo treba v blaznico!

Drugi dan ko sem odšel na delo je prišla k nam v vas. Huda je bila, češ, čemu pa vaš vlačil take k nam, ki bi samo denar radi!? Ko se ga naberejo, ga pa spravijo v žep in odjadrajo, ko Kristan!

Kaj bi plačevala za list! Bom rajše otrokom obuvala kupila! So vsi za denar. Nas ne bodo vlekli!

Ali se čudite, zakaj ni med kapitalisti v Ameriki nobenega strahu pred delavsko "nevarnostjo"? Na eni strani ameriški delavci, ki se brigajo za komercialen sport in kapitalistične liste, na drugi "fornarska" nevednost, ki vpije do neba! Čemu se naj boje operatorji, ki se posvetujejo, kako bodo premogarje porinili v še večjo mizerijo? Čemu naj se boji Wall Street, ko ve, da delavcem manjka ne samo razuma ampak navadne priproste pameti, da ne znajo ločiti niti črno od belega!

Izvedel sem, da če ne bi bila še nekaj časa odšla iz tiste hiše, bi bila nama metla pokazala izhod.

Na Yukonu smo imeli prošli teden sveti misijon. Vanj so največ interesirani Poljaki. Tudi slovenski spokorniki so hodili poslušat misijonarje in se tajinstveno pripogibali. O milijondolarskih fondih, s katerimi operira cerkev za svoje višje v prid svojih višjih, ni nihče niti črnil.

Joe Robich.

NOVICE IZ SHEBOYGANA, WIS.

"Kralj na Betajnovi" na sheboyganskem odru. — Novi državljani. — Komu je dal sodnik nasvete? — Naš napredek. — Cirkulacija Proletarca. — Ali hočete še več novic?

SHEBOYGAN, WIS. — Prihaja sezona, na katero se tako rado izgovarja mnogo naših velecenjenih rojakov, češ, pozimi, oziroma v hladnem vremenu še kaj beremo, pogledamo ta ali oni list, v poletju pa, v vročih pasjih dneh, pa je škoda, da se bi človek ukvarjal s čitanjem. In se ne ukvarjamo dosti.

Bomo videli, kako bo v zimskem času (sedaj še ni dovolj "mraz").

Ko je zopet dvignil svojo leščerbo tukajšnji župnik Rev. Černe (mi ga ne zmerjamo kakor on nas) in nagromadil svoji laži v "Am. Slovencu" o shodu in koncertu ki smo ga priredili nedavno, je Proletarec odgovoril kakor se za takega moža kot je tukajšnji župnik spodobi. In tedaj so ljudje tudi v vročini imeli čas čitati. "Proletarec" je romal od hiše do hiše, iz rok v roke. Vsi so ga čitali.

Ko je Rev. Černe še godrnjal, ga je nekdo naslikanega poslal v Proletarca, in tisti Proletarec v katerem je bila fotografija "našega" župnika, je zopet romal iz rok v roke in iz hiše v hišo. Ali mi bi radi, da se bi ljudstvo ne zanimalo samo za fajt, ki se sem pa tam pripeti med fajmoštrom ki preveč v čašo pogleda in se od pijače "gori drži", pa med nami, ampak da se bi zanimalo za stvari ki niso "fajtarskega" pomena.

Čitalnica tukajšnjega kluba št. 235 JSZ. ima na razpolago bogato zbirko knjig. Dobil jih je zato, da jih tukajšnje ljudstvo čita. Rojaki, poslužite se prilike. Knjige so na razpolago vam. Ne pozabite, da nihče na svetu ni še ničesar postal, kdor ni čital. Nihče ni v loteriji zadel, ako ni stavil. Tisti ki stavijo riskirajo. Tisti ki čitajo DOBRO GRADIVO IN ČITAJO S PREMISLEKOM, VSELEJ DOBE.

Tukajšnji klub JSZ. ne neguje samo čitalnico, ampak tudi dramatiko. Priredil je več iger v okolščinah, kakršnih se bi zbal marsikdo, a v Shebogaynu se ne bojimo vsake stvari. Pripravljali smo se, da uprizorimo "Hlapca Jerneja" in smo v ta namen po zaslugi našega sodruga ki skrbi da ljudje tudi po smrti niso pozabljeni, dobili že vse vloge, a pri tem smo vsled tehničnih razlogov uprizoritev "Hlapca Jerneja" odložili, odložili pa smo se v proslavo petdesetletnice rojstva našega velikega pisatelja Ivana Cankarja uprizoriti njegovo dramo "Kralj na Betajnovi". Medtem ko je "Hlapec Jernej" le dramatizacija njegovega dela, je "Kralj na Betajnovi" njegovo originalno dramsko delo, in ob enem njegovo največje odersko delo! "Kralj na Betajnovi" bo novost za sheboyganski slovenski oder, računamo pa z vsó gotovostjo, da bo uprizoritev tako perfektna, da bo delala čast naselbini, čast pisatelju, čast igralcem, in končno čast socialističnemu klubu, ki je v tej naselbini edina slovenska organizacija, ki DRŽI BAKLJO NAPREDKA IN PROSVETNEGA DELOVANJA PO KONCU.

Mogoče bo zanimalo prijatelje in nasprotnike kluba št. 235, ako jim sporočim, da klub stalno napreduje. Dobiva nove člane in več simpatij v splošni javno-

sti tukajšnje naselbine. Svojega napredka sicer ne moremo pokazati v visokih stavbah, kakor ga "kaže" župnik Černe, kajti njegov napredek je samo v stavbah, naš pa je v ideji.

Vzlic temu, da naš klub narašča v članstvu in aktivnostih, je pa v Sheboyganu še marsikaj, kar za služi kritike. Mnogo je tu "naprednih" rojakov, ki niso napredni. Kajti če se, čemu jih ni v klubove vrste? Toda, kaj bi v klubu — ah kaj to, klub — vsak po svoje in vsak zase! In vsak za svoj žep! . . . Meni ni treba v klub . . . sem socializem že pozabil . . . Kar socialisti uče mi je že davno izginilo iz glave . . . Ne bo nič z njihovimi nauki, sem predolgo na svetu . . .

Če ne bi bilo te vrste "naprednjakov", bi bilo bolje za socialistično gibanje in bolje za človeštvo. Tako pa je dobro le za Černeta in za kompanije, katerim taki nevedneži služijo. Oziroma, služijo vsi skupaj s Černetom vred sistemu, ki mu pravimo kapitalizem.

V predprošlem mesecu je v našem mestu dobilo 14 rojakov državljanske pravice. To je mnogo. Amerika taka ali taka, državljan je vseeno boljše kakor ne-državljan! In mi hočemo, da so delavci te dežele tudi državljani te dežele! Število rojakov ki lahko kandidirajo v vsak urad razun za prezidenta, se je pomnožilo s sledečimi imeni naših sodrugov: F. Nagode, W. Klančer in A. Debevc. Vsi trije SO IN BODO DOBRI državljani, kajti iz takih je nastala republika, kateri pravimo UNITED STATES OF AMERICA.

Ker sem že pri tem ne bo škodilo če še omenim, da je bilo na sodišču kjer dele državljanske pravice nekaterim pobožnim dušicam svetovano, naj se uče, predno jim bo pripuščno postati članom Zedinjenih držav severne Amerike.

Drugih posebnih novic za enkrat nimam. Če pa jih kdo posebno nujno hoče, mu jih dobim tudi v Sheboyganu, četudi je naše mesto od prometnih zvez zelo stran, in četudi se tu ne zanimamo toliko za novice kakor drugod. Iz prijaznosti pa sem pripravljen ustreči vsem, ki hočejo VEČ novic iz Sheboygana. Morda se bo fara oglasila in želela izvedeti več kakor ve. Če hoče, samo pove naj. Vse drugo ji bo dodeljeno. — *Poročevalec, ki se ne šali.*

ZAVERTNIKOVO POVABILO ČLANSTVU KLUBA ŠT. 1.

CHICAGO, ILL. — Sodrug Jože Zavertnik st. je poslal na klub št. 1 pismo, ki pa je dospelo prepozno za zadnjo sejo. V pismu vabi vse klubove člane in članice na svojo malo farmo na Clarendon Hills v nedeljo 17. oktobra, kjer bo praznoval v družbi znancev, sorodnikov in sodrugov petintridesetletnico zakonskega življenja.

Postreženi boste z jagnjetino, pečeno na ražnju, in z drugimi dobrotami, ki jih daje narava. Bodite na farmi najpozneje ob 2. popoldne v nedeljo 17. oktobra, dobrodošli pa ste seveda prej; če kdo hoče, pride lahko že v soboto zvečer.

Sodrug Jože Zavertnik st. je aktiven v socialističnem gibanju šestintrideset let. 35 let ga spremlja v življenski borbi njegova soproga Helena, ki je prestala veliko hudega, kakor njen soprog. Pred leti je sodelovala na marsikakšni priredbi kluba št. 1. Težki so jima bili časi, in kot je dejal Jože, "socialistično gibanje je bila tista moč v mojem življenju, ki je povzročila, da nisem obupal v boju za obstanek in postal življenska razvalina že v najboljših letih svoje življenske dobe."

Članstvo kluba št. 1 in istotako članstvo kluba JSZ. na Pullmanu je vabljen brez izjeme, da poseti svojega sodruga in se zabava v krogu njegove družine — P. O.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec avgust 1926.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. znamke	Prejemki	Glav. sta- nu str.	Drž. in oktr. org.	Konv. fond J. S. Z.
COLORADO:							
M. at L.	6			\$ 2.10	\$ .45	\$ .45	\$ .80
ILLINOIS:							
M at L.	11			3.30			1.10
Waukegan	31	4		10.70			
Gillespie	6			2.10			.60
Nokomis	6	11		5.65			1.70
Springfield	7	5		3.85			1.20
Virde	4		1	1.20			.40
Chicago (1)	100	10		33.50	14.62½	14.63½	11.00
INDIANA:							
Clinton	9	4		4.10	.97½	.97½	1.30
MICHIGAN:							
Detroit	20	20		13.00	3.00	3.00	4.00
OHIO:							
Glencoe	9	4		4.10			1.30
Girard	5	2		2.20			.70
Piney Fork	20	10		9.50			3.00
Neffs	8			2.80			.80
M. at L.	6			1.80			.60
Barberton	20	20		13.00			4.00
Blaine			24				
Bridgeport	2		7	.60			.20
Warren	5	5		3.25	8.70	8.70	1.00
PENNA:							
Renton	4	3		2.25			.70
Grays							
Landing	20	4		7.40			2.30
Herminie	8	3		3.45			1.10
Avella	6	5		3.55			1.10
Sygan	35			10.50			3.60
Braddock	9			2.70			.90
Latrobe	4	5		2.95			.90
Harwick	12	8		6.40			
Forest City	5	1		1.85			.50
Meadow-							
lands	14			4.20			1.40
Lloydell	6	4		3.20			1.40
Canonsburg	17			5.10			1.70
Moon Run			66		12.97½	12.97½	
WEST VA.:							
Triadelphia	10	9		6.15	1.42½	1.42½	
WYOMING:							
Sublet	8	8		5.20	1.20	1.20	1.60
WISCONSIN:							
Sheboygan			20				1.90
Skupaj	413	165	118	\$181.65	\$43.35	\$43.35	\$52.60

	Rednih	Dualnih	Izjemnih.
Znamk na roki 1. avg.	137	28	104
Prejeli od stranke	400	200	100
Skupaj	537	228	204
Razpečanih tekem meseca	413	165	118
Na roki 31. avg. 1926	124	63	86

Članov v avgustu 861.

TAJNIŠTVO J. S. Z.

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krogi. Sodrug, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—TAJNIK.

NAŠI ODRI.

“Velega” na collinwoodskem odru.

COLLINWOOD, O. — Dramatično društvo “Anton Verovšek” otvori svojo gledališko sezono v nedeljo 10. oktobra zvečer v Stanešičevi dvorani z uprizoritvijo drame “Velega”, slika iz proletarskega življenja v treh dejanjih.

Prijatelji dramatike v Collinwoodu in okolici, ne zamudite napolniti omenjene dvorane drugo nedeljo v oktobru, kajti prilike videti take predstave so redke.

Igralci, ki nastopijo v tej igri, vas zagotavljajo da bo predstava prvovrstna. “Velega” ima skozi vsa tri dejanja polno dramatično napetih prizorov. Z največjo pozornostjo boste hoteli slediti kočarju-proletarcu na njegovi izgubljeni poti življenja.

Šel je v tuji svet delavec Martin Velega z dobrim namenom: biti par let v tujem svetu, nekaj prihraniti in se povrniti v domovino k mladi ženi Ani in osiveli materi. Pot, ki vodi k lepšemu, je videl pred seboj. Mislil je dobro, a volje ni bilo. Tujina ga je prevarala. Zašel je v slabo družbo in se pokvaril. Obcestna beznica mu je postala zabavališče, in obcestni jarek prenočišče. Pozabil je na svojo mlado ženo — zabaval se je z drugimi. Nakopal si je proletarsko bolezen — jetiko. Z vinom in žganjem se je tolažil — v vinu in žganju je pozabljal obljube in upe.

Povrne se v rodni kraj, brez prihrankov, bolhen in slab — pijanec. Bil je varan in prevaral je samega sebe v tujini, bil je ogoljufan v domovini. Mlada žena Ana, polna življenja, ki ni svojega moža nikoli ljubila, se mu je v času njegove odsotnosti izneverila. Imeli so jo drugi. Bilo jih je mnogo. Bogatin vdovec ji je bil drug. Udala se mu je za njegova polja in hiše. Vjela je s svojo lepoto tudi mladega gospodarja Lenta in mu skalila zakonsko življenje. — Peter, mlinar mlad — tudi njega je speljala na slabo pot — pregrehe ga učila. Dava — šiba šnopsarja, prinašala sta ji ukradenih stvari, samo da lepa žena z njima govori. Izgubljeni, prevarani Velega zapije vse, proda tudi ženo bogatini, da bi ohranil borno kočo stari materi.

Kri izpila mu v tujini je fabrika, kosti oglodalo mu trdo delo! Vino, žganje — slaba družba, pahnila ga v prerani grob.

Za dram. društvo “Anton Verovšek”, V. C.

Uprizoritev “Hlapca Jerneja” v Clevelandu dobro uspela.

Ko se je dvignil zastor v prvem dejanju, je bilo približno petsto ljudi v dvorani. Bilo bi jih najmanj par sto več, ali nenavadno lepo in gorko vreme jih je vleklo drugam; bili so prisotni vsi tisti, kateri posečajo igre neglede kakšno je vreme.

Z obrazov prisotnih in njih govorenja se je moglo razbrati, da so bili zelo zadovoljni z igro, zakaj razumeli so jo. Jernej jim je predočil simbol krivice trpečega človeka. Niso samo razumeli, temveč tudi čutili z ubogim hlapcem. Tudi premembe so bile hitre —

tako hitre, da se je končalo z zadnjim prizorom ob enajstih — ravno v treh urah.

V splošnem je predstava bila zelo dobro uprizorjena; vloge so imele v rokah izvežbane moči. Igralci so storili najbolje, in zato so želi burne aplavze ob koncu efektno končanih slik. Želi so aplavz v vsaki sliki, ne takega kot včasih, pač pa gromovit aplavz občinstva, ki je znalo ceniti trud igralcev in dobro uprizoritev dobre igre.

Več prihodnjič. — S.

JUGOSLOVANSKI DELAVCI V CHICAGU, VSI NA SHOD SODRUGINJE SENDER.

CHICAGO, ILL. — O sodruginji Tony Sender je bilo obširneje poročano v prošli številki Proletarca. Namen tega dopisa je le, opozoriti jugoslovanske delavce v Chicagu, da imajo v nedeljo 10. oktobra priliko iti na shod, na katerem bo govorila sodruginja, ki je ena najinteresantnejših osebnosti v ženskem socialističnem svetu. Shod se bo vršil v veliki dvorani Douglas Park auditoriuma na So. Kedzie in Ogden Ave. Pričetek shoda ob 2:30 popoldne. Vstopnina prosta.

Sodruginja Sender je po letih najmlajša članica nemškega državnega zbora. Je dobra govornica v treh jezikih: nemškem, francoskem in angleškem. Njene aktivnosti v socialističnem gibanju segajo do l. 1914 nazaj. Dasi tedaj komaj 16 let stara, se je že uveljavljala v socialistični stranki Francije. Po napovedi vojne jo je francoska vlada deportirala v Nemčijo, kjer je ves čas vojne nadaljevala s svojimi aktivnostmi. Ko se je nemško gibanje v Nemčiji med vojno razdvojilo, je Tony Sender postala članica nemške neodvisne socialistične stranke in bila v nji, dokler se nista po hamburškem socialističnem kongresu združile v enotno stranko. L. 1918 je bila aktivna v revoluciji za strmoglavljenje kajzerizma. Stara 20 let, ji je bilo poverjeno važno mesto v revolucionarnem odboru delavcev, vojakov in mornarjev v mestu Frankfort-on-Main. L. 1919 je bila prvič izvoljena v nemški državni zbor. Bila je tudi članica nemške ustavne konvencije v Weimarju, ki je izdelala konstitucijo nemške republike. Vsa njena zgodovina je živa slika aktivnega delovanja v borbi za ljudske pravice in socializem.

Jugoslovanski delavci se navadno le v malem številu udeležujejo takih shodov, kar je škoda zanje. Upamo, da se tega udeleže v večjem številu kakor običajno. — P. O.

IZ CANONSBURŠKEGA OKRAJA.

STRABANE, PA. — Kadar se snidejo skupaj zavedni delavci, se pogovarjajo kakor razumna bitja. To je znak razredne zavednosti. Ne pozabijo, da so delavske ustanove odvisne od delavstva, ne od kapitalistov. Ena taka ustanova je naše glasilo Proletarec. V veseli družbi pri rojaku Fr. Mikecu so prispevali v podporo “Proletarcu” \$6.30. Ob tej priliki se zahvaljujem rojaku Fr. Jerebu in Alojziji Mikec, ker sta poskrbela za dobrine, ki prijajo tistemu ki je siten kadar je gladen. Imenitna postrežba je bila in zasluži priznanje. Rojaki in sodruzi, v medsebojnem spoznavanju se bomo navadili razumeti drug drugega in bomo šli naprej z našim delom, vmes pa ne bomo pozabili, da tudi delavci zaslužijo pošteno, neprisiljeno zabavo. — Naj bo še omenjeno, da sta prispevke nabrala s. John Česnik in Nick Krašna. — N. K.

✠ V Š Č I P C I. ✠

PIRC IN MATIJA POGORELEC.

Lojze Pirc je hud na Prosveto in na Matijata Pogorelca. Slednjemu očita, da žre v farovžih, v Prosveti pa zabavlja čez duhovne. Kar se značaja tiče, sta Matija in Lojze lahko prijatelja. Matija je žrl v farovžih poprej, Lojze pa žre sedaj. Značaj je njima stvar trgovine. — *Pik.*

CLEVELANDSKI PREPIRI.

Kakih par mesecev bo tega, kar sem čital v nekem zapisniku o čikaških prepirih. Tudi pri nas jih imamo. Imamo učene in neučene ljudi, imamo hudobne in zlobne, požrtvovalne in častihlepne. Sedaj prešamo grozdje in govorimo o sodih in o načinih kako in kaj da bo boljše vino, — in večje prijateljstvo je med nami. — *Pik.*

TAKŠNI SO—VSI ZA DENAR!

Frančiškan Snój brani v "Am. Slovencu" cerkev, ker je izvršila verske obrede pri pogrebu igralca Rudolfa Valentino, četudi je bil dvakrat oženjen ter razporočen in se je tretjič ženil, v cerkev ni hodil in za maše ni dajal. Ko je umrl, so duhovnom pokazali denar, in vse je bilo dobro. Tudi spovedal se je; kaj je povedal to ve samo spovednik in tisti katerim je zapupal spovedno "skrivnost". Mnogo dobrih katolikov se jezi, češ, za denar in sloves naša cerkev vsakega brezbožneža in nebrzdanca pokoplje. Snój govori da se je Valentino spokoril, in res se je spokoril. Božja milost je neskončna. Sedaj je Valentino v nebesih in pleše z devicami tango. — *RK.*

ZVONKO JIH KLIČE NO KORAJŽO.

Zvonko je vesel zmage svojega kandidata in kliče Somraka na korajžo. Kmalu bomo pomeli s teboj, mu pravi. Prav ti je, Somrak! Pa bi bil delal, da SSPZ. kupi "Glas Svobode"! Čemu nisi rekel: Zvonko bo naš urednik!? In čemu mu nisi dal zaslužiti tistih dve sto capakov, katere je dobil Bostičev protikandidat? Pomni, da ima SSPZ. mnogo bratov, ki žele postati s pridnim delom premožni, kakor je postal premožen brat Gaišhek. — *Pikapol.*

ALI BO KSKJ. DOŠLA SNPJ.?

V krogih, ki so blizu Grdinata v Clevelandu, sem čul, da SNPJ. nazaduje v članstvu in KSKJ. napreduje. Eden fajmošter, ki je bil tu na konvenciji KSKJ., je rekel. "Časi se spreminjajo. KSKJ. navzdol, SNPJ. navzgor. Danes: Grdina in KSKJ. navzgor, SNPJ. in vse kar je znjo, navzdol." Ko so še govorili naprej in smo ugovarjali, so rekli, da imajo podatke. Če jih imajo, zakaj jih nimamo tudi mi ki smo člani SNPJ.— *Pittsburska cekarca.*

DR. GRAHEK SE SMEJE.

Izvedel sem tudi da se dr. Grahek smeje, ker dela odbornikom SNPJ. mnogo trublja. Nima jih rad, nekatere posebno mrzi, in zameri jim, ker ga po združitveni konvenciji niso izvolili za vrhovnega zdravnika SNPJ. Nimalokrat je dejal (po clevelandski konvenciji l. 1921): Dal sem jim boljše pogoje kakor dr. Kern, sposoben sem bolj kakor dr. Kern, pa so kršili pravila

in dali službo slabšemu. Toda bodo plačali! Ker grmi, čakam dežja. Dežnik imam in površnik tudi.— *Pittsburska cekarca.*

DEMOKRACIJA V DRUŠTVIH SNPJ. V CHICAGU.

V Chicagu imamo društva, ki so zelo napredna, malo napredna in samo napredna. Razdeljena so v kaste, kakor v Indiji. Priredili bomo Miklavžev večer, da ohranimo lepo navado, ki jo je med nami uvedlo naše vzorno žensko društvo "Nada". Dobre ženske so to in povsod jih silijo v — — — kuhinjo! Ni čuda, da jih imamo radi!!

Letos in leto poprej pa je Miklavžev večer stvar vseh društev naše Jednote. Lep večer bo. Vse je imenitno razdeljeno, kakor se spodobi v razredni državi. Zastopniki društva Francisco Ferrer so bili na posvetovalni seji najvišje na lestvi. To je društvo, v katerem kraljuje naš dobri brat gl. tajnik. Ponosni smo nanj, naj bo tudi naš narod ponosen! Slavni zastopniki slavni društev so prišli skupaj, da se pogovore, kaj naj prinese našim malčkom svet' Miklavž. Pa so se pogovorili, da jim prinese običajna darila, kakor jih nosi vsako leto; da se postavi božično drevesce, kakor vsako leto; in da ga naj obsevajo električne lučke, kakor je v navadi od časa kar so žarnice nadomestile sveče. Žarnice za božična drevesca so več vrst. Ena vrsta je jako poceni. Ali če se pokvari ena sama žarnica, vse ugasnejo. Dobil se je nekdo in se ponudil, da za 75 dolarjev napravi mrežo žarnic, ki bodo gorele tudi če se kakšna pokvari. Sklenili smo, da moramo biti moderni in bomo plačali to vsoto. Nato smo prešli na razdeljevanje dela, ki so ga že prej neformalno razdelili zastopniki društva št. 131. Delili so ga s stališča socialnih stopenj. Zastopniki in zastopnice drugih društev so jim večinoma kimaje potrdili. Narodne Viteze in člane Slovenskega Doma se pošlje za baro. To je prostor, kjer se počutijo najbolj domače. Članice Nade najbolj "pašejo" v kuhinjo, katero so jim soglasno naklonili. Člani Slavije so za bartenderje prestari, zato so jim dali službo pri vratih. Pobirajo in prodajajo naj vstopnice, da si nog ne utrudijo.

Elita v društvu Francisco Ferrer pa bo kupila darove in jih gracijozno razdala. Eden zastopnik Pioneerjev se je ponudil, da bi to društvo kupilo darila in jih razdalo, ali elita ni hotela slišati. "Vi boste pazili na mladino ko bo program končan," so rekli zastopnikom Pionirja. Proti temu nedemokratičnemu načinu se je na vidrovski način kregal naš slavni brat Vider, ki je še ves premražen, kajti on je iz Minnesote, in se še ni privadil našega Chicaga. Če sem prav ujel kar je vpil, je hotel, da dá vsako društvo nekaj članov za baro, nekaj za to in nekaj za ono delo. Čemu naj bodo naprimer samo članice "Nade" za kuharice, druge članice pa bi igrale vlogo dam "višje zgoraj" in bi "razdajala darila"? Čemu naj bi eno društvo imelo monopol nad kupovanjem in razdajanjem daril, a članstvo drugih naj DELA, da pride tudi kaj denarja notri, kot je dejal en zastopnik? V Chicagu se torej delimo v kaste kuharic, ki so vse pri enem društvu; v bartenderje, ki so vsi pri dveh društvih; v invalide, ki so vsi pri Slaviji; v dame in gospode, ki znajo kupovati in razdajati darila za skupen denar. Basta! — Eden, ki je vse slišal ter si zapomnil.

OPOMBA POROČEVALCA "VŠČIPCEV".

Dežati "stanovske" razlike na ta način ni dobro, akotudi izgleda praktično. Četudi pomalem, lahko spr-

vi članstvo v slabo voljo. Kúpovati znajo npr. tudi člani in članice drugih društev, in bogami, razdajati tudi! Težje je zgrabiti za delo, ki je na zabavah, na vsaki zabavi, najvažnejše. In člani ter članice ki "vodijo" elitno društvo, se bi ga ne smeli braniti.

MATT JERMAN NI DOBIL NAGRADE.

Matt Jerman, puebski oldtimer (ni bil moje sorte), najbolj poznan slovenski muzikant v Ameriki, je dne 24. sept. umrl. Bil je dolgoleten gl. odbornik KSKJ. Na zadnjo konvencijo v Pittsburghu ni mogel. Mučila ga je vodenica, kateri je podlegel. Ko je konvencija razdajala nagrade, ni mislila na svojega umirajočega sobrata gl. odbornika, ki jo je tolikokrat zabaval s svojimi harmonikami, na katerih je bil priznan umetnik, ni mislila nanj ki jo je vedril v oblačnih dneh tekom jolietške konvencije, in mu ni dala nagrade po zasluženju. Če so bili drugi vredni po \$500 in celo po \$1,500 za KSKJ., zakaj ne bi bil pokojni Jerman vreden vsaj toliko kolikor dobi dober muzikant na hrvatski občeti? — *Old Timer*.

MOJE SOŽALJE.

Gornje sem napisal na račun KSKJ. Tukaj pa pišem tistim, ki so pokojnika radi imeli. Vsem njim, moje sožalje. — *Old Timer*.

TONY SHRAGEL HOČE DOKAZOV.

Tony Shragel, član gl. porotnega odbora SNPJ., pravi po ovinkih v Prosveti, da je komunist kakor je bil na konvenciji v Waukeganu, kjer je bil Bartulovičev "floor leader". Odgovarja dopisnikom ki ga kritizirajo, ker je glasoval proti resoluciji Albert Hrasta, s katero se obsoja SNPJednoti sovražne liste, med njimi "Radnika" in sedaj že pokojno in v miru počiva-jočo "D. S." Razun njega je glasoval proti nji samo še en član gl. odbora, nekateri pa so vsled bojazljivosti držali roke v žepu. Čast tema dvema, ker se nista — bala! Shragel pravi, da bi glasoval proti "Radniku" in "D. S.", če bi verjel, da sta jednoti sovražna. Ali sovražna sta v resnici samo socialpatriotom. Če pa kdo Shragelnu dokaže, da sta imenovana lista res sovražna SNPJ., tedaj bo spremenil svoj glas.

Brate Shragel, Frank Novak je bil nekoč komunist. Danes ni več, in ker on ni več, je morala tudi "D. S." umreti, toda ne po njegovi zaslugi, ampak po zaslugi Chas. Novaka. Frank Novak stvar tako-le pojasnjuje: "Radnikovi" ljudje so hoteli boj proti SNPJ. Shragel je že star in mu ni treba tolmačiti, kako se taki boji lahko zakrijejo z raznimi maskami. Frank Novak, ki je pionir v slovenski ameriški javnosti, ve, kako je SNPJ. nastala. Ni njen član, a bil je toliko pošten in je rekel: Njenih zaslug ne morete zanikati. Jaz ljudi na njenem vodstvu ne bom blatil. "To ni odgovor komunista," so mu odvrnili, vzeli so mu uredništvo in preselili list v Chicago, kjer je žalostno umrl.

Kar se tiče Mr. Shragela, ki je član porotnega odbora, naj še dodam, da mu je napisal dolg slovenski zagovor Mr. Chas. Novak ali kar je že. Ne verjamem, da bo Shragel kaj drugega kakor orodje mašine ki vlada "Radnika", čeprav jo je v dopisu v Prosveti zatajil. Ni trden, in to je slabost vseh takih "komunistov." — *RK*.

NAMESTO "VŠČIPCI" — "HVALESPEVI".

Zakaj ščipati, g. urednik? Čemu ne propagirati bratstva, ki je načelo socializma? Zakaj nimate na zad-

njih straneh Proletarca, kjer so vščipci, rajše, recimo, hvalospeve, kjer bi pohvalili ljudi ki so hvale vredni, o drugih pa rajše molčimo? Boljše bo za ljudi če so prijatelji, kakor pa če se mrze. — *Rudolph Pregelj*.

BRATSTVA NI.

Samo jokavi ljudje se objemajo, in to samo takrat kadar plakajo ali pa kadar so pijani. Drugače, brate, ti dajejo po duši, da je joj, ako te nimajo radi. In kadar udrihajo, največ s strupenimi jeziki — tedaj, dragi Rudolph, je najboljše, da jim snameš kapo, da jih vidiš in dodobra spoznaš. — Urednik "Vščipcev".

VOLILCI V CHICAGU, ZADNJI REGISTRACIJSKI DAN JE 12. OKTOBRA.

CHICAGO, ILL. — V torek 12. oktobra bo za volilce v Chicagu zadnji registracijski dan. Kdor se ne registrira tega dne, ne bo mogel glasovati 2. novembra, ko bodo kongresne volitve. Registrirajte se povsod, da ne zapravite pravice do glasovanja. Registracijski dnevi v vseh krajih dežele niso vsi na enak datum. Pazite povsod na tozadevna naznanila. Kongresne volitve bodo 2. novembra. V Chicagu je bil prvi registracijski dan dne 2. oktobra, zadnji pa bo v torek 12. oktobra.

P. O.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali:

Anton Žagar na agitaciji v Penni	101
John Bózich, Collinwood, O.	11
John Chervan, Claytonia, Pa.	5
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	4
John Teran, Ely, Minn.	3
Marko Tekavec, Canonsburg, Pa.	3
Martin Gorenc, Arma, Kans.	2
Henrik Pečarič, St. Michael, Pa.	2
Frances Zakovšek, No. Chicago, Ill.	2
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	2
Mary Fradel, Latrobe, Pa.	1
Frank Garm, Blaine, O.	1
Frank Čemažar, Columbus, Kans.	1

Listu v podporo.

XIV. izkaz.

Latrobe, Pa.: Mary Fradel, 60c.
Chicago, Ill.: John Rudman, 50c.
Keister, Pa.: John Janc, \$1; Jos. Modic, 60c; po 50c; Louis Lekše in John Chervan, skupaj \$2.50.
Collinwood, O.: Po \$1: M. Slanovic in H. Stanich, skupaj \$2.00.
Park City, Utah: John Starvašnik, 50c.
Columbus, Kans.: John Gregorčič, \$1.00.
Strabane, Pa.: Nabrala v veseli družbi John M. Chesnik in Nick Krašna \$6.30.
Conemaugh, Pa.: John Janezich, 50c.
Johnstown, Pa.: M. D. in J. Bömbach, 30c.
Onnalinda, Pa.: Frank Zalar, \$1.00.
Krayn, Pa.: Nabrano v veseli družbi \$4.02; Andy Milavec, 50c; Jos. Brezec, 10c. Skupaj \$4.62.
Cicero, Ill.: Henry Delles, 30c.
Lloydell, Pa.: Po 50c: L. Kveder in Ant. Žagar; po 25c: John Demojzes, John Svegle, Ant. Zalar, Mary Zalar, skupaj \$2.00. Skupaj \$22.22. Zadnji izkaz \$459.51. Skupaj \$481.73.

“Zakaj ljude plačajo”.

Mnogobarvni urednik “neodvisnoga” tritednika “Ameriška Domovina” odkriva zavajanim Clevelandčanom vire, s katerimi se vzdržuje “Proletarca” v “članku” pod gornjim naslovom, kateri je zagledal beli dan v 112 številki “A.D.” Eureka! — našel sem! — je brezsravno zavpil, in beležil med drugim tudi sledeče:

“‘Proletarec’ premišljuje in debatira v zadnji številki, zakaj je ‘Delavska Slovenija’ prenehala izhajati. ‘D.S.’ je bil edini boljševiški slovenski list v Ameriki. Za takega seveda med Slovenci ni prostora in mora prej ali slej póginiti. Je pa še en vzrok, katerega ‘Proletarec’ ne omenja. ‘D.S.’ je propadla, ker ni znala tako nesramno beračiti pri rojakih kot to dela ‘Proletarec’. Najmanj pet raznih kolekt za ‘vzdržavanje’ lista je v vsakem ‘Proletarcu’. In to nese! ‘P.’ se vzdržuje z beračenjem, ne pa z ‘zavednostjo’ rojakov.”

Tako Pirc! Logika te duševne mavrice je zavajalna — jezuitska! Če daš prostovoljni prispevek v “izobraževalni fond”, tedaj si dal vbogaime nesramnemu beraču in nisi zaveden; če si prispeval in še prispevaš v fond za stalno povečanje “Proletarca”, se to zopet krsti za beračenje — ti pa si uvrščen med nezavedne rojake — ali, če kaj prispevaš v nenasitno malho mednarodne beraške organizacije — CERKEV — tedaj si v očeh tega naprednega urednika — ‘zaveden rojak’, pa je vse dobro!

Drugače je mož v pravem. On dobro ve izkušen je če boljševizem pri naših ljudeh vleče ali ne. Analiziral je “Delavsko Slovenijo” in jo neusmiljeno izročil usodi

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

of Proletarec, published weekly at 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill., October 1st, 1926.

State of Illinois, County of Cook, ss.

Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Charles Pogorelec, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarec and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor and business managers are: Publisher, Jugoslav Workmen's Publishing Company, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; editor, Frank Zaitz, 2642 S. Ridgeway Ave.; managing editor, Frank Zaitz, 2642 S. Ridgeway Ave.; business manager, Charles Pogorelec, 2713 S. Avers Ave.

2. That the owners are: (give names and addresses of individual owners, or, if a corporation, give its name and the names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Slovenian Section of the Yugoslav Socialist Federation.

Trustees: John Ollip, 2426 S. Clifton Park Ave.; Frank Alesh, 2124 S. Crawford Ave.; Joseph Owen, 2744 S. Ridgeway Ave.; Philip Godina, 3211 S. Crawford Ave.; Fred A. Vider, 2713 S. Avers Ave.; Andrew Kobal, 2657 S. Lawndale Ave.; Donald J. Lotrich, 1937 S. Trumbull Ave. All in Chicago, Ill.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

CHARLES POGORELEC, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 2nd day of Oct. 1926.

ANTON BINA, Notary Public.

(My commission expires December 20, 1926.)

— poginu. Isto bi rad storil tudi s “Proletarcem” ali vruga, ta se vzdržuje z nesramnim beračenjem pri “nezavednih” rojakih. Mož je nehoti obenem tudi humorist, zakaj ironija pač hoče, da se ravno list ki ga on urejuje, vzdržuje od dolarjev NEZAVEDNIH in v temi tavajočih Clevelandčanov, zakaj rojaki izven Clevelanda niso tako “zavedni” kot čitatelji, kateri vzdržujejo njegov tritednik, ki samo nosi a ne izvaja geslo — “Neodvisen list za slovenske delavce v Ameriki.” Mar bi se bil vprašal samega sebe, “Zakaj ljudje plačajo” za neredilno “duševno” hrano, katero dobivajo redno in trikrat po eno veliko golido na teden. S tem bi brskal po domačem gnojišču, za kar bi mu noben v resnici zaveden rojak ne zameril.

H koncu komentarja pa tole: V bodoče raje razkrijte čemu “zavedni rojaki” plačajo KOLEKTE, čemu se odzivajo do ostudnosti nesramnemu beračenju bogate cerkvene institucije, in v čem najdete, da so ti rojaki zavedni in napredni, pa boste pridobili naklonjenost slovenskih delavcev v Ameriki. Polje je veliko, mestoma še neorano. Zgodovina nam pa tudi pove, da za tako delo ste zmožni, če, če, če — — — bi neslo!

Sotrudnik.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27, se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretjo nedeljo popoldne. Seja tretjo nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redno k sejam in pridobite klubov novih članov!

Oglašajte priredbe klubov in društev v “Proletarcu”.

VABILO

k jesenskem koncertu in proslavi desetletnice

katero priredi

SLOVENSKI PEVSKI ZBOR “LIRA”

v nedeljo, dne 10. oktobra 1926

v dvorani S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave

Vstopnina v predprodaji 50c, pri vra-
tih 75c. Po koncertu ples in prosta
zabava.

Začetek programa točno ob 3:30 popol. — Svira Koludrov orkester. Za lačne in žejne bo najbolje preskrbljeno. V obilno udeležbo najljubneje vabi: ODBOR.

Iz Clevelanda.

J. A. S.

Tudi v Clevelandu so na delu ljudje ki vodijo propagando v prid "American Plan Association". Delujejo zelo premišljeno in sistematično. Vsaki dan priobčijo v dnevnikih kako novico, s katero mislijo na zvit in pretkan način zvabiti mehanike in navadne delavce iz drugih mest v Cleveland. Na ta način hočejo povečati armado nezaposlenih in istočasno znižati plače ter dati delavcem le toliko, kolikor je potrebno za skromno preživljanje.

Ta hladnokrvna A.P.A. neprenehoma vpije o pomankanju orodjedelcev in dajmejerjev, livarjev, patnermakerjev in drugih tovarniških delavcev, medtem

ko jih dejansko na tisoče in tisoče hodi od tovarne do tovarne za delom.

Plače so nesramno nizke v proti-unijskih tovarnah A.P.A. Navadni delavci dobe od 35 do 45c na uro, mehaniki pa od 45 do 65c; izmed slednjih imajo nekateri od 75 do 80c na uro. Te plače nikakor ne zadostujejo za vzdrževanje delavca, še manj pa njegove družine, če se hoče vzeti v poštev primeroma dobro in pošteno življenje.

V nekem poročilu, ki jih izdajajo dnevno, nam ta licemerna A.P.A. naznanja sledeče:

"Delodajalci in delavci prihajajo do spoznanja, da delavci lahko opravijo odkazano jim delo, ne da bi zato iskali dovoljenja kakšne unije in ji zato še plačevali davek.

O da, A.P.A. bi v sili lahko vedno dobila ljudi,

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom pri nabavi drv, preme- ga, koksa in peska.

1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

"ki so sposobni odpraviti odkazano jim delo"! Ne-poštenost te organizacije se jasno vidi v predidočem stavku, zakaj pisatelj te laži dobro ve, da se delavcem javno in tajno zabranjuje vstop v unijo na načine, kot so bili v navadi le v caristični Rusiji.

Lažnjivi publikacijski agent A.P.A. ve, da organizirano delavstvo ne "plačuje davka kaki uniji".

Vse kar mehaniki in nepoklicni delavci plačajo unijam v obliki članarine in asesmenta jim je večkratno povrnjeno v zboljšanih razmerah, kot na primer plače, krajši delovni dnevi, bolniške podpore in posmrtnine ter več drugih prednosti, katerih neorganizirani delavci ne dobivajo. In ravno te navedne reči so vzbudile poželjivost in zavist lakomnih delodajalcev in sovražnikov unij, ki so organizirani v American Plan Association. Raditega rabijo vsakovrstne prisilne in zatiralne metode, da zabranijo delavcem organiziranje v unijah, zakaj boje se, da bi potem morali dovoliti in plačati boljše plače, zmanjšati število delavnih ur, in sploh zboljšati razmere v svojih tovarnah.

Radi brutalnega ustrahovanja in zatiranja od strani neameriške caristične A.P.A. so delavci v tej deželi prisiljeni posnemati ruske delavce v času monarhije—tajno organiziranje.

Ta način organiziranja je obžalovanja vreden za deželo kot je Amerika, kjer bi možki in ženske morali biti svobodni, kjer bi morala biti vsakemu prosta pot, da se pridruži kateri si bodi postavni skupini ali organizaciji pri belem dnevu. Žal, da nam danes ne preostaja drugega, kot tajno organiziranje, katero je uspešnejše od dne do dne vzlíc vsem oviram, katere nam za-

stavljajo protiunjski delodajalci in špijonske agencije.

Čitatelje opozarjam, da naj ne nasedejo na limanice, ako bi čitali v listih, da se v Clevelandu potrebuje preje navedene vrste delavcev.

Mučenje v davnih dneh.

Indijanska metoda za britje je bila, da so si dlako po obrazu odžgali. Imeli so z mastjo pomazan gorček klin, s katerim so drsali po obrazu. Danes imamo Trinerjevo brivno milo (Triner's Shaving Cream), po britju pa rabite Triner's Bay Rum ali Triner's Hand Lotion. Poleg drugih

je šel med staro šaro glede zdravil tudi nazor, "čim zopernejše, tim boljše." Današnje zdravilo je lahko ne samo izborno, ampak tudi prijetno za uživanje. Trinerjevo grenko vino je to dokazalo. Uživa ga lahko vsaka še tako rahločutna oseba. Je brezprimerna želodčna tonika. Izčišča drob, popravi neprebavo in slab tek, odpravi zaprtje in glavobol. Ena stekleniča samo \$1.25, proti jugu in dalj proti zapadu nekoliko več. Če ga vaš lekarnar nima v zalogi, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

LETO ZA LETOM

opozarjamo in navajamo naš narod na hranjenje.

Tisti ki so pred leti začeli vlagati svoje prihranke pri nas, so iznenadeni kako hitro narašča njihova vsota, ker redno vsak teden vlagajo svoje prihranke.

Vloga na banki vam omogoči nabavo svojega lastnega doma in dosego neodvisnosti.

Vaši prihranki so vloženi varno v največji slovanski banki v Ameriki.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

IMOVINA
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

KUPITE BONDE KER SO POPOLNOMA RAVNI IN NOSIJO DOBRE OBRESTI